

UNDERSVINGNS
MINISTERIET

Afdeling for Ungdoms- og
Voksenuddannelser

Frederiksholms Kanal 26
1220 København K
Tlf. 3392 5000
Fax 3392 5302
E-mail uvm@uvm.dk
www.uvm.dk
CVR nr. 20-45-30-44

Baggrundsnotat om erhvervsuddannelserne i Danmark

12. juli 2013

Sags nr.:

058.78P.351

Erhvervsuddannelserne (eud) er en del af ungdomsuddannelserne; knap 20% af en ungdomsårgang vælger eud i forlængelse af grundskolen eller 10. klasse.

Eud har 12 erhvervsfaglige fællesindgange, som omfatter tekniske og merkantile uddannelser samt social-, sundheds- og pædagogiske uddannelser. I alt omfatter uddannelserne 109 forskellige uddannelser med mere end 300 forskellige trin og specialer. Eud består som hovedregel af et grundforløb, som foregår på en erhvervsskole, og et hovedforløb, som består af skiftevis praktikuddannelse og skoleundervisning. Grundforløbet kan erstattes af Ny mesterlære, som er hovedsagelig praktisk oplæring. Ca. 1/3 af hovedforløbet foregår på skole. I alt varer uddannelserne 3½ til 4 år.

Erhvervsuddannelsens styrke er netop vekselvirkningen mellem praktikuddannelse og skoleundervisning. Færdiguddannede elever er således både fagligt og socialt kompetente til at fungere på arbejdsmarkedet umiddelbart efter svendeprøven, især hvis praktikuddannelsen helt eller i betydeligt omfang har fundet sted i virksomheder på grundlag af uddannelsesaftaler mellem elever og virksomheder. Praktikuddannelsen kan dog også helt eller delvis gennemføres som skolepraktik i et praktikcenter.

Forudsætningen for, at hovedforløbet kan påbegyndes, er, at eleven har en uddannelsesaftale eller er optaget til skolepraktik i et praktikcenter. Elever har også mulighed for at blive optaget på skole på grundlag af praktik i udlandet.

Det følgende er en generel beskrivelse af erhvervsuddannelsessystemet i Danmark.

Partsinvolvering (Stakeholders).....	2
Den nationale kvalifikationsramme (NQF).....	3
Plads til alle.....	3
Realkompetencevurdering og personlig uddannelsesplan.....	4
Eux	5
Forskellige veje fra grundskole til erhvervsuddannelse	5
Egu.....	6
Produktionsskole	5
20/20-model.....	5
Erhvervsuddannelse for voksne.....	6
EUD+	6
GVU	6
Udfordringer	7

Partsinvolvering (Stakeholders)

Erhvervsuddannelserne er kendetegnet ved en høj grad af partsinvolvering. De forskellige parter har indflydelse på, hvordan uddannelserne opbygges og tilrettelægges. Parternes inddragelse er med til at sikre, at uddannelserne lever op til de krav, der stilles til de enkelte erhverv eller brancher, og den udvikling, der sker i erhvervslivet.

Ministeriet for Børn og Undervisning har ansvaret for uddannelsespolitikken og for, at de enkelte erhvervsuddannelser lever op til de overordnede love og regler, som de er fastlagt af Folketinget. Det er ministeriet, der sætter de overordnede rammer, som interessenterne arbejder inden for. Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen fører tilsyn med uddannelserne og institutionerne for erhvervsrettet uddannelse – herunder kvaliteten i erhvervsuddannelsessystemet.

Rådet for de grundlæggende Erhvervsrettede Uddannelser (REU) er nedsat i henhold til Lov om erhvervsuddannelser. REU rådgiver Børne- og undervisningsministeren om de grundlæggende erhvervsrettede uddannelser på ministeriets område. Det er fastsat i Lov om erhvervsuddannelser, hvornår REU skal høres, men rådet kan desuden på eget initiativ drøfte og afgive udtalelser om spørgsmål, der efter rådets vurdering har betydning for uddannelserne.

REU afgiver indstillinger til ministeriet, for eksempel om regler om eud i almindelighed blandt andet med hensyn til struktur, mål og bedømmelse, oprettelse af nye uddannelser, tilpasning og udvikling af eksisterende uddannelser og eventuel nedlæggelse af uddannelser, udbud af uddannelser, forsøg med uddannelser, adgangsbegrænsning til uddannelser og praktikuddannelse i et praktikcenter (skolepraktik).

REU består af en formand og 31 medlemmer. Derudover består rådet af et antal tilforordnede. Hovedparten af disse repræsenterer arbejdsmarkedets parter, det vil sige arbejdsgiverorganisationer og arbejdstagerorgani-

sationer. Erhvervsskolerne er repræsenteret igennem repræsentanter fra ledelserne og lærerne. Eleverne er også repræsenteret i REU.

De faglige udvalg fastlægger de konkrete mål for eud og rammerne for undervisningens indhold. Udvalgene tager således stilling til for eksempel uddannelsernes længde, mål, bedømmelse, indgangsplacering og godkendelse af praktikvirksomheder. Derudover skal de arbejde for at tilvejebringe det fornødne antal praktikpladser. Arbejdsgivere og arbejdstagere er ligeligt repræsenteret i de faglige udvalg, der hver især har ansvar for en eller flere erhvervsuddannelser.

Hvert år indsender de faglige udvalg en udviklingsredegørelse for hver af deres respektive erhvervsuddannelser. I udviklingsredegørelserne beskriver de den erhvervs-mæssige udvikling og udviklingsmuligheder inden for deres område og tilgrænsende områder. Desuden redegør de enkelte udvalg for, om der er behov for nyetablering, omlægning eller nedlæggelse af uddannelser.

Den nationale kvalifikationsramme (NQF)

De erhvervsfaglige uddannelser med en længde på mere end to år er som hovedregel indplaceret på niveau fire i den nationale kvalifikationsramme (NQF), hvilket er samme niveau som de gymnasiale uddannelser. Erhvervsuddannelser med en varighed på under to år, herunder trin, er overvejende indplaceret på niveau 3 i kvalifikationsrammen.

Plads til alle

Der er frit optag til eud. For at blive optaget til en erhvervsuddannelses grundforløb skal eleven have opfyldt undervisningspligten, svarende til niveauet i grundskolens 9. klasse. Derudover skal eleven enten have en uddannelsesaftale med en virksomhed eller være erklæret uddannelsesparat af Ungdommens Uddannelsesvejledning eller den konkrete erhvervsskole. Er eleven over 18 år, skal hun eller han ikke erklæres uddannelsesparat, men kan blot begynde i et grundforløb.

Nogle uddannelser er dog mere populære end andre, og derfor har det været nødvendigt at indføre adgangsbegrænsning til visse modeuddannelser, dels af beskæftigelsesmæssige årsager, dels for at undgå, at elever begynder i en uddannelse, som de senere har svært ved at få eller slet ikke kan få praktikplads inden for. I adgangsbegrænsede uddannelser skal elever have en uddannelsesaftale for at kunne begynde i uddannelsens grundforløb eller optages inden for en kvote.

Der er uddannelsesaranti i erhvervsuddannelserne. Det betyder, at alle elever, som gennemfører et grundforløb i en af de 12 indgange, har mulighed for at afslutte et hovedforløb inden for samme indgang (men kan alternativt vælge at fortsætte i en anden indgang). Som udgangspunkt skal eleven indgå en uddannelsesaftale med en virksomhed. Kan eleven ikke finde en praktikplads og få en uddannelsesaftale inden for den ud-

dannelse, som han eller hun gerne vil have, skal eleven søge og acceptere praktikplads og uddannelsesaftale inden for en anden uddannelse i samme indgang. Hvis eleven ikke kan tilbydes en praktikplads, tilbydes eleven i stedet at gennemføre en uddannelse i et praktikcenter eller en uddannelse uden praktikuddannelse.

Elever skal opfylde egnethedsbetingelserne, de såkaldte EMMA-kriterier. Det betyder, at eleverne skal være Egnede, geografisk Mobile, fagligt Mobile og Aktivt praktikpladssøgende. I praksis betyder det, at elever i et praktikcenter løbende skal søge ordinære praktikpladser, at de skal være villige til at søge praktikpladser uden for deres lokalområde, og at de skal være villige til at tage en praktikplads inden for en anden uddannelse end den primært ønskede. Kravene vil blive udmøntet i en skoleaftale mellem eleven og praktikcentret, som træder i stedet for en uddannelsesaftale mellem eleven og en virksomhed.

Erhvervsuddannelserne er kendetegnet ved en stor aldersspredning. Der er en del elever, som begynder umiddelbart efter 9. eller 10. klasse, men mange flere begynder på en erhvervsuddannelse efter nogle år på arbejdsmarkedet, i en anden ungdomsuddannelse eller i ledeighed. Gennemsnitsalderen ved start på grundforløbet er lidt over 21 år og ved afslutningen af hovedforløbet er den næsten 28 år. Ved hovedforløbets begyndelse er gennemsnitsalderen knap 26 år.

Realkompetencevurdering og personlig uddannelsesplan

Når den unge begynder i en erhvervsuddannelse, tages der højde for de kompetencer og forudsætninger, eleven har med sig. På den måde undgår eleven at modtage undervisning, som fører til kompetencer, eleven allerede har. Der kan også tages højde for kompetencer, som eleven eventuelt måtte mangle, og som er en forudsætning for at gennemføre uddannelsen. Derfor skal alle elever realkompetencevurderes, inden de begynder i et grundforløb. Realkompetencevurderingen tager udgangspunkt i de forudsætninger, den enkelte elev har, og giver derved mulighed for, at skolen kan tilrettelægge individuelle forløb for eleven. Det kan for eksempel betyde, at eleven har mulighed for enten at afkorte eller forlænge sit grundforløb, hvis det vurderes, at eleven har behov for dette. På baggrund af realkompetencevurderingen udarbejder eleven sammen med skolen en personlig uddannelsesplan, som indeholder kompetencemål for, hvad eleven skal opnå i løbet af sin uddannelse.

Den individuelle vurdering betyder også, at der er mulighed for at give merit (godskrivning) for relevant erhvervs erfaring og eventuel tidligere gennemført erhvervsuddannelse. Med en sådan merit er det muligt at gennemføre en erhvervsuddannelse på kortere tid end normalt. Hvis en elev ønsker at begynde i et nyt grundforløb, er det på samme måde muligt at få merit for dele af det nye grundforløb på baggrund af opnåede kompetencer i det tidligere grundforløb.

Der er også mulighed for at forlænge den obligatoriske del af grundforløbet, som typisk varer ½ år dog to år på de merkantile områder, med op til ½ års valgfri undervisning for elever, som har behov for faglig eller personlig opkvalificering eller som ønsker at nå højere niveauer end de obligatoriske.

Eud er altså indrettet til, at alle elever skal have mulighed for at gennemføre en uddannelse men ikke nødvendigvis modtage den samme undervisning for at gennemføre en given uddannelse. Det har vist sig at være vanskeligt for skoler og virksomheder at honorere denne fleksibilitet og samtidig give eleverne et ungdomsuddannelsesmiljø med holdfællesskaber og overskuelighed.

Eux

Siden 2010 har det været muligt at kombinere en erhvervsuddannelse med en gymnasial eksamen på hf-niveau, hvorved eleven opnår både erhvervs- og studiekompetence. Typisk vil erhvervsuddannelsen blive forlænget, idet uddannelsen i en række fag vil indeholde undervisning på et højere niveau end i en almindelig erhvervsuddannelse. Forlængelsen afhænger af den konkrete synergi mellem fagenes indhold og niveau og vil altid være væsentlig mindre end ved dobbeltuddannelse. De konkrete uddannelsesmodeller er beskrevet af de enkelte faglige udvalg og godkendt af Ministeriet for Børn og Undervisning. Eux er foreløbig ikke udbredt til alle erhvervsuddannelser.

Forskellige veje fra grundskole til erhvervsuddannelse

Nogle unge har brug for lidt længere tid til at lære eller har behov for særlige måder at tilegne sig kompetencer på, uden at disse behov kan tilgodeses i de fleksible grundforløb. Det kan være elever, der ikke har tilstrækkelige boglige forudsætninger, eller elever, der for eksempel af sociale eller psykologiske årsager ikke er blevet vurderet uddannelsesparat af Ungdommens Uddannelsesvejledning. For disse elever er der forskellige muligheder for at tilegne sig de nødvendige kompetencer før påbegyndelse af erhvervsuddannelsen.

20/20-model (10. klasse)

En mulighed er, at den unge efter 9. klasse kan kombinere 20 uger i 10.-klasse med et grundforløb på 20 uger på en erhvervsskole og dermed lette overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse samtidig med at eleven får både 10. klasse- og grundforløbsbevis.. Det sker gennem den såkaldte 20/20-model, som forudsætter et samarbejde mellem en kommune og en erhvervsskole herom. Der er også mulighed for at 10. klasse fuldt ud gennemføres på en erhvervsskole.

Produktionsskole

Et produktionsskoleforløb kan være et springbræt til en erhvervsuddannelse. Produktionsskoler tilbyder individuelle undervisningsforløb, som

er baseret på praktisk arbejde og produktion. Undervisningen knytter værkstedsundervisningen og den tilhørende teori sammen. Et produktionskoleforløb er for unge under 25 år, der ikke har gennemført en ungdomsuddannelse, og som ikke umiddelbart har forudsætninger for at påbegynde en ungdomsuddannelse. Et ophold på en produktionsskole kan normalt vare op til et år, dog med mulighed for forlængelse. Undervisningen skal bidrage til udvikling af den unges personlige, sociale og faglige kompetencer for at styrke mulighederne for fortsat uddannelse eller overgang til varig beskæftigelse.

Egu

En erhvervsgrunduddannelse (egu) er en kompetencegivende, individuel uddannelse, der er erhvervsrettet med sigte på et bestemt job. Uddannelsen kan samtidig være afsæt for fortsat uddannelse, fx en erhvervsuddannelse og give merit ved fortsættelse i en relevant erhvervsuddannelse. Kommunerne har pligt til at give til alle unge i uddannelsens målgruppe tilbud om egu. Den enkelte kommune kan overlade produktionsskoler og institutioner for erhvervsrettet uddannelse at tilrettelægge egu på sine vegne. Målgruppen er unge under 30 år, som bor i kommunen, ikke er under uddannelse eller i beskæftigelse og ikke har forudsætninger for umiddelbart at gennemføre en anden kompetencegivende ungdomsuddannelse. Uddannelsen varer normalt to år og består af praktik i offentlig eller privat virksomhed kombineret med relevante elementer af eksisterende uddannelser. Højest 40 uger må være skoleundervisning.

Erhvervsuddannelse for voksne

For voksne uden relevant erhvervs erfaring er der altid mulighed for at påbegynde en ordinær erhvervsuddannelse. I den forbindelse har den voksne de samme muligheder som alle andre, jævnfør ovenstående beskrivelse af de forskellige muligheder i erhvervsuddannelserne. Derudover giver erhvervsuddannelsessystemet voksne med relevant erhvervs erfaring forskellige muligheder for at tage en erhvervsuddannelse. Disse muligheder beskrives i det følgende.

EUD+

Elever under 25 år, som har gennemført et trin af en erhvervsuddannelse og efterfølgende været i en lønnet, relevant beskæftigelse i mindst seks måneder, kan tage en EUD+. I en EUD+ anerkendes elevens teoretiske og praktiske kompetencer, og eleven kan derfor gennemføre trin 2 i en erhvervsuddannelse hurtigere end normalt. Eleven skal naturligvis opnå de samme mål og niveauer som i en almindelig EUD og afslutte med at bestå de samme prøver. Det særlige ved EUD+ er, at forløbet foregår uden praktikuddannelse, og eleven skal derfor ikke finde en praktikplads.

GVU

Gennem grunduddannelse for voksne (også kaldet grundlæggende voksenuddannelse – GVU) har kortuddannede voksne over 25 år med

mindst to års relevant praktisk erfaring mulighed for at gennemføre en erhvervsuddannelse, der tager højde for erhvervs erfaring og tidligere uddannelse. GUV giver den voksne mulighed for at beholde sit arbejde, mens vedkommende er under uddannelse, f.eks. hvis undervisningen foregår på deltid. Der er tale om præcis den samme uddannelse som en almindelig erhvervsuddannelse med samme krav og samme afsluttende prøve. GUV er blot et mere fleksibelt forløb, hvor der tages højde for den praktiske erfaring, idet praktikdelen af uddannelsen bliver godskrevet.

Udfordringer

Frafaldet på erhvervsuddannelserne er meget stort, ca. 47 pct. (2011) af de elever, der påbegynder et grundforløb i EUD, falder fra inden fuldførelse af hovedforløbet. På hovedforløbet falder ca. 21 % fra.

Årsagerne til frafaldet er mange. En del skyldes mangel på praktikpladser og unges utilbøjelighed til at vælge uddannelser med gode mulighed for gennemførelse og dermed anvendelse af uddannelsesgarantien, men en undersøgelse fra PsykiatriFonden har vist, at psykiske eller personlige problemer er årsag til op mod 60 pct. af tilfælde af frafald. Etnisk minoritetsunge har også haft særligt svært ved at gennemføre en erhvervsuddannelse, men her opnåede Fastholdelseskaravanen, der begyndte som et samarbejdsprojekt mellem det daværende Integrationsministerium og Undervisningsministeriet i 2008 (siden oktober 2011 placeret i Ministeriet for Børn og Undervisning), at få flere til at begynde på og gennemføre en erhvervsuddannelse. Projektet var finansieret af midler fra den Europæiske Socialfond og satspuljen og udviklings- og indsatsaktiviteterne blev afsluttet ultimo 2012. Nye indsatser med delvis samme mål er videreført under navnet FastholdelsesTaskforce.

Det er endvidere nødvendigt at forbedre erhvervsuddannelsernes image, da alt for mange unge i stedet vælger gymnasiet i den tro, at denne uddannelse giver bedre muligheder efterfølgende. Kvalitetspatruljen har i perioden 2010 til 2012 haft til opgave at skabe en bedre erhvervsuddannelser. Derfor har patruljen besøgt alle landets erhvervsskoler for at viderefremidle viden samt erfaringer og inspirere skolerne til at dele viden på tværs.